

alimara

REVISTA DE TREBALL SOCIAL

NÚMERO 35 / SEGONA ÈPOCA / JUNY DE 1995

**Consell Insular
de Mallorca**

alimara

Núm 35

Segona Època. Juny de 1995

Edita: Consell Insular de Mallorca
Redacció: Servei d'Acció Social i Sanitat
General Riera, 67
07010 Palma
Tel. (971) 76 07 62
Fax: (971) 76 19 52

Portada: *Un lloc dins un pensament*
de **Joan March Torrandell**

Impressió: ESMMENT. Centre Especial de Treball d'AMADIP

Dipòsit legal: PM - 128 - 1987

Els articles d'aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

JORNADES SOBRE ELS SERVEIS SOCIALS D'ATENCIÓ PRIMÀRIA A LES ILLES BALEARS

Palma, 30 de novembre, 1 i 2 de desembre de 1994

Centre Cultural S'Escorxador

ELS SERVEIS SOCIALS D'ATENCIÓ PRIMÀRIA A LA COMUNITAT AUTÒNOMA DE LES ILLES BALEARS

Miquel Munar Cardell
Director General d'Acció Social i Sanitat
del Govern Balear

1ra ETAPA

Des dels anys 50 fins als principis dels 80, l'acció social a Balears es va desenvolupar d'una forma lenta, amb un protagonisme social representat fortament per l'Església i amb iniciatives públiques poc destacades.

Les diputacions provincials tenien centres assistencials. Les actuacions que es duïen a terme responien al model benèfic.

En els municipis de les illes existien els padrons de beneficència i els Serveis caritatius de l'Església, especialment actius en els sectors dels marginats crònics.

Els col·lectius de professionals del camp social era molt reduït.

2na ETAPA

L'entrada en vigor de l'actual Constitució Espanyola i del nostre Estatut d'Autonomia, amb la configuració de les noves institucions a les illes, començaren a produir els primers canvis en el camp dels Serveis Socials de la nostra Comunitat entre els anys 84 i 90.

A les illes s'inicia un canvi de model d'actuació que, superant les concepcions purament assistencials i benèfiques, comença a treballar des de la perspectiva dels Serveis Socials com a drets de tots els ciutadans. Es comença a legislar i a crear els serveis i les estructures en base a la distribució de competències que, inspirades en el principi de descentralització, determina la Llei d'Acció Social per cada nivell de l'Administració:

- El Govern de la Comunitat ha de planificar, coordinar i controlar tot el Sistema de Serveis Socials.

- Els consells insulars i els ajuntaments han de col·laborar amb el Govern fent-se càrrec de la gestió dels Serveis Socials d'Atenció Primària i Especialitzada, i s'han de responsabilitzar de fer-la el més eficaç i propera possible al ciutadà.

Fets institucionals que reflecteixen la 2ª etapa:

Fent un repàs ràpid apreciam els canvis esmentats a través dels fets institucionals següents:

GOVERN BALEAR

- Es crea la Direcció General d'Acció Social.
- S'aprova i entra en vigor la Llei d'Acció Social (1987).

- Es crea el Consell Superior d'Acció Social de la Comunitat Autònoma (1988).
- Es crea la Comissió de Coordinació d'Acció Social de la CAIB (1998).
- Es crea el Registre de Recursos Socials de la CAIB (1988).
- Se signa amb el Ministeri de Treball el Conveni per al desenvolupament del Pla Concertat de Prestacions Socials Bàsiques de les Corporacions Locals (1988).
- Se signa amb els consells insulars un conveni de col·laboració per al desenvolupament del Pla Concertat de Prestacions Socials Bàsiques i s'encarrega als consells insulars la gestió del Pla en els àmbits territorials respectius (1989).
- S'aprova el Pla Quadriennal d'Acció Social.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA

- Es crea la Comissió d'Acció Social i Sanitat (6/08/94).
- S'inicia la reforma dels centres heretats de la Diputació Provincial.
- S'inicia la realització dels estudis denominats "Bases per a la Planificació de l'Acció Social a Mallorca".
- S'inicia el "Programa Pobles", des del qual s'ofereix suport a la tasca desenvolupada en matèria de Serveis Socials en els municipis de l'illa (1987).
- Signatura de convenis de col·laboració entre el CIM i els ajuntaments de l'illa (1988).
- Creació, segons criteris de territorialitat, dels Centres Comarcals de Serveis Socials de Manacor, Inca i Palma (1988).
- Signatura dels convenis amb el Govern Balear per desenvolupar la gestió del Pla Concertat de Prestacions Socials Bàsiques a l'illa de Mallorca (1989).

AJUNTAMENT DE PALMA

- Es crea l'Àrea a l'Ajuntament de Palma.
- S'elabora el Pla de Serveis Socials Municipal.
- Es posen en marxa 5 centres de Serveis Socials d'Atenció Primària a les barriades de Palma. S'incorporen 50 nous professionals del camp dels serveis socials.
- Es creen serveis específics.
- Es creen òrgans de participació social.

CONSELL INSULAR DE MENORCA

- Es posa en marxa un centre de Serveis Socials d'Atenció Primària a Maó (1985).
- Es posa en marxa un centre de Serveis Socials d'Atenció Primària a Ciutadella (1984).
- Es crea el Departament de Treball Social del Consell Insular.
- Es crea el Patronat de Benestar Social i Disminuïts de Menorca, integrat pel Consell, els ajuntaments i les entitats del camp del voluntariat social (fins al 1991).
- S'elabora un mapa de serveis socials.
- Se signa un conveni de col·laboració amb la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social per a la gestió del Pla Concertat de Prestacions Socials Bàsiques (1989) a l'illa de Menorca.

CONSELL INSULAR D'EIVISSA-FORMENTERA

- Es crea el Patronat de Salut Mental i Benestar Social d'Eivissa-Formentera (1984).
- El centre de Serveis Socials d'Atenció Primària a l'Ajuntament d'Eivissa (1989).

- El Departament de Treball Social del Patronat (1989).
- Se signa el conveni de col·laboració amb la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear per a la gestió del Pla Concertat de Prestacions Socials Bàsiques a Eivissa-Formentera.

Peculiaritat: El Consell Insular d'Eivissa-Formentera s'encarrega dels Serveis Socials d'Atenció Primària a través del Patronat i és el titular de la institució de la qual són membres tots els ajuntaments de les Pitiüses.

El Patronat disposa de les dotacions pressupostàries per a aquest fi.

3ra ETAPA

En el procés de transferències en matèria de Serveis Socials Generals o d'Atenció Primària de l'Estat a les Comunitats Autònomes, d'aquestes als Consells Insulars i d'aquests als Ajuntaments, es transferiren competències, però no xarxes d'equipaments establerts. Aquest fet podria donar lloc a sistemes de Serveis Socials Generals molt diferents, amb equipaments i serveis molt distints entre les 17 Comunitats Autònomes, amb les implicacions i les complicacions que sobre la desigualtat de drets entre els ciutadans de l'Estat espanyol això podria provocar.

La Direcció General d'Acció Social del Ministeri d'Afers Socials (MAS), en prevenció de la possible desigualtat va intentar desenvolupar la Llei estatal de Serveis Socials. El Govern Central va proposar la Llei d'Harmonització del Procés Autonòmic, que va ser declarada inconstitucional, i va anul·lar la via normativa per aconseguir-ho. Davant el fet, el Projecte de Llei de Serveis Socials va haver de ser arxivat.

Seguia fent falta un marc que definís quines prestacions en matèria de Serveis Socials s'haurien de garantir a tots els ciutadans de l'Estat i quina xarxa d'equipaments seria necessària per garantir-les.

Just quedava oberta la via de l'acord i del consens entre les administracions per aconseguir-ho. Aquesta via de consens va cristal·litzar en el PLA CONCERTAT DE PRESTACIONS BÀSIQUES DE SERVEIS SOCIALS DE LES CORPORACIONS LOCALS (PPB), gràcies a la concurrència d'interès i de la competència en la matèria de les tres administracions públiques: central, autonòmica i local.

El dia 4 de maig de 1988 se signa el 1er conveni-programa del PPB, entre el Govern Central (aleshores Ministeri de Treball i avui Ministeri d'Afers Socials) i el Govern Balear. Tenia la finalitat de conquerir la col·laboració entre l'Administració de l'Estat i la de la CAIB per donar suport conjuntament al finançament d'una xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària Municipal, que permetés garantir unes prestacions socials bàsiques als ciutadans de la comunitat balear. D'aquesta forma, es donava suport als ajuntaments per desenvolupar les competències que tenen, atribuïdes per llei, respecte a la prestació de Serveis Socials, sense oblidar el caràcter obligatori d'aquesta competència als municipis amb una població superior a 200.00 habitants.

Aquesta col·laboració permetria aconseguir de forma progressiva la cobertura territorial del nivell bàsic de prestacions de Serveis Socials abans esmentat als municipis o entitats locals que encara no haguessin posat en funcionament els serveis esmentats o en aquells que ho haguessin fet de forma insuficient, sempre d'acord amb la planificació de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

A efectes del conveni es consideraven prestacions bàsiques de Serveis Socials: la informació i l'orientació, l'ajuda a domicili, la prevenció i la inserció social i l'allotjament i convivència.

Els projectes a finançar segons el conveni havien de tenir per finalitat la dotació i el manteniment dels centres necessaris per oferir les prestacions bàsiques, bé de nova creació o d'adaptació dels ja existents.

Eren despeses computables les de personal, les derivades de la cobertura de les prestacions i les de funcionament de la següent tipologia de centres:

- a) Centres de Serveis Socials: equipaments de caràcter comunitari dotats dels equips tècnics, incloses les unitats bàsiques de treball social o de l'atenció primària, i els mitjans necessaris per donar suport a les prestacions bàsiques.
- b) Albergos: serveis destinats a procurar, amb caràcter temporal, la prestació d'allotjament a transeünts sense mitjans econòmics, i d'altres persones marginades, donant atenció, així mateix, a la inserció personal i social.
- c) Centres d'acollida: com establiments residencials no permanents, destinats a acollir, amb caràcter d'urgència, persones en greu situació de conflictes convivencials o mancats d'un medi familiar, procurant el tractament necessari per normalitzar-ne la convivència.

En base al conveni signat amb el MAS, la Comunitat autònoma és i continua essent cada any, la responsable de seleccionar i aprovar els projectes a finançar i d'aportar, per al seu finançament, una dotació econòmica d'igual quantia, almenys, que l'aportada pel Ministeri i de determinar la quantia que han d'aportar els ajuntaments de Balears, responsables de cada projecte.

A causa de l'especial sistema d'autogovern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, es va autoritzar que l'aportació econòmica a fer per igualar la del MAS, estigués integrada per l'aportació del Govern autonòmic, més l'aportació o la col·laboració dels consells insulars en els termes que per a tal finalitat ambdues parts convinguessin.

Els convenis són de pròrroga automàtica. Cada any s'incorporen als projectes seleccionats com a annexes a l'acord de pròrroga.

La continuïtat del PPB està, de moment, garantida per part del MAS fins al dia 31-12-1995.

Els 7 anys passats de contínua col·laboració entre el Govern Central i l'Autonòmic amb l'objecte de desenvolupar el Pla de Prestacions Bàsiques del Ministeri d'Afers Socials, ha donat molts bons fruits a la xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària o UTS als ajuntaments de les nostres illes.

Cal destacar que aquests bons fruits han estat possibles gràcies al marc de col·laboració que es va establir mitjançant convenis i que encara continuen entre:

- a) La Conselleria de Sanitat i Seguretat Social i el Consell Insular de Mallorca, l'any 1989.
- b) La Conselleria de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear, el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments de la part forana l'any 1985 i el de Palma l'any 1992, que no finalitza fins a l'any 1985, per a la implantació d'una xarxa mínima de prestacions socials bàsiques als municipis de Mallorca, d'acord amb el mapa de cobertura i en el marc del Pla Concertat entre el MAS i la CAIB, i del Pla Quadriennal de Serveis Socials, aprovat pel Parlament.
- b) La Conselleria de Sanitat i Seguretat Social del Govern Balear, el Consell Insular de Mallorca i els ajuntaments de la part forana l'any 1985 i el de Palma l'any 1992, que no finalitza fins a l'any 1985, per a la implantació d'una xarxa mínima de prestacions socials bàsiques als municipis de Mallorca, d'acord amb el mapa de cobertura i en el marc del Pla Concertat entre el MAS i la CAIB, i del Pla Quadriennal de Serveis Socials, aprovat pel Parlament.
- c) Entre la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social i el Consell Insular de Menorca, amb el mateix objectiu.
A la vegada, aquest Consell Insular ha establert els convenis pertinents amb els ajuntament de l'illa de Menorca.
- d) Entre la Conselleria de Sanitat i Seguretat Social i el Consell Insular d'Eivissa-Formentera, amb el mateix objectiu, i la peculiaritat que a les

Pitiüses es va acceptar que el desenvolupament del PPB es realitzàs mitjançant la figura del Patronat de Salut Mental i Benestar Social d'Eivissa-Formentera, integrat pel Consell Insular i pels ajuntaments de les dues illes. (Actualment els Serveis Socials d'Atenció Primària o UTS estan en procés de municipalització).

Abans de la signatura del conveni per al desenvolupament del PPB a Mallorca, tan sols l'Ajuntament de Palma tenia implantada una xarxa de Serveis Socials d'Atenció Primària (formada per cinc unitats de treball social -UTS-). Altres ajuntaments de les grans ciutats començaren a treballar al camp dels Serveis Socials i a la resta dels municipis, els Serveis Socials Municipals eren inexistents.

A Menorca, tenien centres de Serveis Socials d'Atenció Primària o UTS, tan sols a les ciutats de Maó i Ciutadella. Als altres ajuntaments de l'illa els Serveis Socials eren inexistents.

A les Pitiüses es creà el primer centre de Serveis Socials d'Atenció Primària o UTS a l'any 1989. Era dependent del Patronat de Salut Mental i Benestar Social.

Des d'aleshores, amb l'esforç i la col·laboració de totes les institucions implicades, hem passat de disposar, en el conjunt de la Comunitat Autònoma, d'un total de 7 UTS municipals per tota la població l'any 1988, a més de 60 UTS l'any 1994.

La ciutat de Palma ha mantingut les 6 UTS ubicades a les barriades, que integren la xarxa municipal.

La Part Forana de Mallorca (integrada per 52 ajuntaments) que no tenia cap UTS, l'any 94 compta aproximadament amb 49 UTS.

L'illa de Menorca (integrada per 8 municipis) que comptava amb 2 UTS, actualment en disposa de 8.

A Eivissa-Formentera, que no disposava de cap UTS, actualment compten amb una xarxa integrada per 5 UTS (2 a Eivissa, 1 a Sta. Eulàlia, 1 a St. Antoni, totes actualment municipals). A través del Patronat, una UTS itinerant atén els municipis de Sant Josep, St. Joan i l'illa de Formentera).

En la configuració i estructuració de la xarxa en relació amb les ràtios establertes per a l'elaboració dels mapes de cobertura, es comptabilitzen una mitjana d'1 UTS per 6.000 habitants. Es constata que el nivell de cobertura actualment aconseguit en relació amb el conjunt de municipis de les illes, supera les ràtios establertes a nivell estatal.

L'àmbit d'actuació dels Serveis Socials d'Atenció Primària o UTS, s'ha concentrat primordialment a les Prestacions Socials Bàsiques objecte de finançament del Pla Concertat:

1. Informació i Orientació - Serveis consolidats a tots els ajuntaments de les 3 illes.
2. Ajuda a domicili - Serveis consolidats a tots els ajuntaments.
3. Prevenció i inserció - Serveis consolidats a tots els ajuntaments.
4. allotjament i convivència - Consolidats a Palma, Maó, Ciutadella i Eivissa capital. Es preveu que en un termini breu es doti amb aquesta prestació a Inca i a Manacor per atendre les necessitats de la comarca.

L'estructura bàsica de les UTS està formada pels professionals següents:

Durant aquest any s'ha incrementat la creació en les estructures municipals de regidories de serveis socials amb un responsable polític, la qual cosa ha permès un major coneixement i comprensió del treball que des dels Serveis d'Atenció Primària o UTS es duu a terme, superant de forma gradual l'etapa d'anys enrera d'allunyament entre l'estament polític i l'estament tècnic.

Estam davant un important procés de canvi social i és necessari que la política i la gestió dels Serveis Socials s'adapti a la nova realitat, i que, previsors, siguin capdavanter i vagin per davant i no per darrera els esdeveniments.

La Direcció General d'Acció Social aposta perquè tota la tasca social de la Comunitat Balear pivoti damunt els quatre punts cardinals bàsics de tota bona gestió: els objectius, la metodologia, la instrumentalització i l'adequat finançament.

Es normativitzarà la Llei d'Acció Social, des de cada nivell de l'administració, es treballarà respectant amb especial èmfasi el repartiment de competències que marca la Llei i la planificació serà sectorial. Els punts neuràlgics de tota l'acció serà la coordinació interinstitucional i la inspecció social que, dotada d'un modern suport informàtic, durà a terme una exhaustiva supervisió i control de qualitat de tots els serveis de la xarxa, generals i específics.

Es durà a terme una vertadera potenciació de la participació ciutadana dins la política i la gestió dels serveis socials.

Les principals tasques que en aquests moments du a terme la Direcció General d'Acció Social són:

- L'elaboració del Pla Autòmic de Drogues i el Pla Integral de les persones majors.
- L'elaboració de les bases del que es denominarà Suport Transitori Comunitari.
- La preparació del cos d'inspecció social.
- La negociació i preparació de la recepció de les transferències de l'INSERSO.
- La revisió del registre d'entitats que desenvolupen activitats dins el camp de l'Acció Social a l'àmbit de la CAIB, a l'objecte d'adaptar-lo a les necessitats actuals dels Serveis Socials.
- En col·laboració amb els consells insulars, estam duent a terme per fases la implantació del "Sistema Informatiu dels Serveis Socials Generals (UTS)", que està definit pels següents subsistemes d'informació:
 - Llibre de registre de demandes/localització.
 - Llibre de registre d'activitats.
 - Història social.
 - Registre del Servei d'Ajuda a Domicili.

Actualment, ja es disposa d'un programa informàtic integrat que permet la utilització conjunta dels quatre subsistemes d'informació abans detallats, la qual cosa simplificarà molt el treball de gravació als ordinadors.

Aquest programa, que es distribuirà gratuïtament a tots els ajuntaments de Balears, està preparat per ser plenament compatible amb els quatre sistemes operatius implantats als Serveis Socials de la CAIB (DOS, Apple, Windows, Unix, S400).

Hi ha una unificació del llenguatge de programació a fi de fer úniques les fonts dels programes. Això comportarà un cost menor de treball en el moment de mantenir, afegir o fer qualsevol modificació als programes d'atenció primària.

En la seva elaboració s'han tingut en compte totes les premisses necessàries per garantir la màxima confidencialitat de les dades.

Les dades sols seran tractades estadísticament als afectes de poder desenvolupar les competències de realització de les estadístiques socials que encomana l'art. 15.4 de la Llei d'Acció Social, i per millorar la gestió dels serveis.

Una vegada implantat, el SISS proporcionarà una informació estadística fiable i regular que proporcionarà un exhaustiu coneixement de la realitat social que permetrà dur endavant una planificació i programació més precisa dels Serveis Socials.

Per acabar la meua intervenció, vull dir que sols he pretès fer una breu exposició sobre els Serveis Socials d'Atenció Primària i que el que m'agradaria es que ara el debat fos molt ric, ja que a la Direcció General d'Acció Social l'interessa conèixer les vostres opinions i crítiques constructives, ja que aquestes ens poden ajudar a traçar millor el present i el futur dels nostres Serveis Socials.